

Din Skog

Checka
din skog i
sommars!

Ny skog med garanti

RÖJ RAKT OCH REJÄLT

BÅTAR AV GRAN OCH TALL

DIN SKOG distribueras till skogsägare med skog i de fem nordligaste länen. Kontakt för frågor som gäller nya prenumeranter, adressändringar och reportagetips: misan.lindqvist@sca.com eller tel 060-19 31 16.

REDAKTION

Ansvarig utgivare:

Björn Lyngfelt

Redaktör:

Misan Lindqvist

Projektleddning:

Kerstin Olofsson Kommunikation

Formgivare:

Matsson Reklam & Information

Omslagsfoto: Michael Engman

Tryck: V-TAB Vimmerby

Upplaga: 46 000

Citera oss gärna, men ange källan.

Adress: SCA Skog AB, 851 88 Sundsvall

Tel: 060-19 30 00

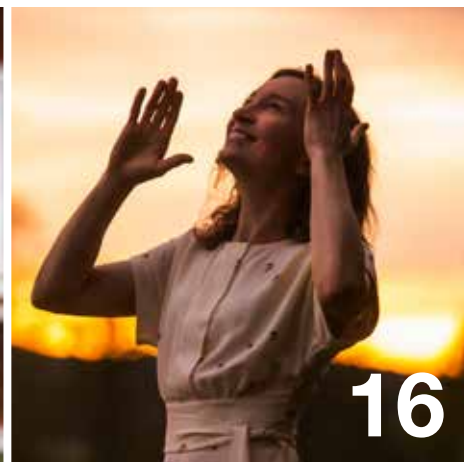
Hemsida: sca.com/skog

SCA värnar om den personliga integriteten för prenumeranter av våra tidningar. Läs mer om hur vi hanterar dina personuppgifter i vår integritetsskyddsinformation på sca.com. Om du inte längre vill prenumerera på Din Skog kontakta misan.lindqvist@sca.com så avslutar vi omgående hanteringen av dina personuppgifter kopplad till denna prenumeration.

KÄRNAN I SCAs verksamhet är skogen, Europas största privata skogsinnehav. Kring denna unika resurs har vi byggt en välutvecklad värdekedja baserad på förnybar råvara från våra egna och andras skogar. Vi erbjuder papper för förpackningar och tryck, massa, trävaror, förnybar energi, tjänster för skogsägare och effektiva transportlösningar.

Din Skog inlägga tryckts på SCAs GraphoSilk 90 g. Omslaget trycks på Multi Art gloss.

INNEHÅLL

4 RÖJNINGSGLÄDJE

Agnetta gillar att röja.

5 RAKT OCH REJÄLT

Proffstips för dig som ska röja.

11 EGEN SKOG GER TRYGGHET

Möt skogsägarna Kalle och Madelene.

16 KULNINGENS KRAFT

Ulrika bevarar lockropen från förr.

20 SKOGSCHECKLISTA

Checka din skog i sommar.

24 PLANTMARODÖRER

Så ser du vad dina plantor drabbats av.

28 NY SKOG MED GARANTI

Ny tjänst ger trygg förnygring.

34 BÅTAR AV GRAN OCH TALL

Sture bygger båtar från egen skog.

Vårda din skog och hitta ny kraft

CORONAPANDEMIN HAR KASTAT oss in i en tillvaro där social distansering har blivit ett nyckelbegrepp. Vi uppmanas att hålla oss undan andra människor för att minska och sakta ner smittspridningen. Som en följd av det har skogen fått en viktig roll, då allt fler människor söker sig ut i naturen för att göra utflykter med familjen, få motion och tanka energi. Det känns bra att vi som skogsägare kan bidra till att öka välmåendet i en tid som är påfrestande för många.

Kanske kommer du själv att få mer tid för din egen skog i sommar, när resor och andra semesterplaner har ställts in? Passa i så fall på att vårda den lite extra. En skog som mår bra ger bättre lönsamhet i ditt skogsbruk och dessutom är det ju härligt att vistas i en välskött skog.

RÖJNING ÄR en ständigt aktuell åtgärd för många skogsägare och det är en åtgärd som gör en otrolig nytta. I det här numret av Din Skog bjuder vi på många bra tips för dig som ska röja själv. Vi berättar också om olika färör som kan hota dina nyplanterade plantor och tipsar om hur du kan ha koll på att plantorna växer som de ska.

Men det är inte alla som vill eller kan plantera själva – eller har tid och kunskap för att ge sig ut

och kontrollera hur plantorna mår. Därför är det väldigt roligt att kunna presentera vår nya tjänst ”Ny skog med förnygringsgaranti” där vi erbjuder markberedning och plantering med en återväxtkontroll senast två år efter planteringen. Skulle dina plantor inte växa som de ska gör vi om jobbet, helt utan kostnad. Det betyder att du som skogsägare slipper oroa dig för din nya skog. Vi tar hela ansvaret!

SÅ HÄR I SLUTET av juni så sprakar skogen av grönska och nytt liv – så passa på att njuta av den! Ge dig ut med picknickkorgen, leta upp en favoritplats och unna dig en härlig stund i den rofyllda miljö som bara en skog kan ge. På vägen hem kan du sedan nyttja

Din Skogs skogschecklista och förena nytta med nöje genom att bocka av några kontrollpunkter för just din skog. Läs mer på sidan 20.

Vad hösten för med sig vet vi ännu inte, men med skogens kraft kan vi vara väl rustade för kommande tider.

Jag önskar er alla en fin sommar!

JONAS MÅRTENSSON,
AFFÄRSOMRÅDESCHEF SKOG

På tapeten

ÄNTLIGEN! Nu får skogsägarna som stämde staten i det så kallade fjällnämålet sin ersättning. Mark- och miljööverdomstolen slår fast att förnygringsavverkning i fjällnära skog utgör pågående markanvändning. Därmed har skogsägare rätt till full ersättning från staten för att de nekats att avverka.

SVERIGE HAR HÅRDARE KRAV än något annat europeiskt land för vad som ska rapporteras som skyddad natur. De svenska myndigheternas sätt att rapportera gör att Sverige placeras sist i EU, med 14,5 procent. Men räknat på samma sätt som andra länder har Sverige däremot skyddat 58 procent, enligt en rapport från LRF.

– Det finns ingen bättre känsla än när jag har röjt färdigt och kollar på mitt arbete. Det är vansinnigt tillfredsställande!

Det säger skogsägaren Agneta Hedlund som tillbringar flera veckor per år med att röja på familjens fastighet.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

AGNETA KÄNNER RÖJNINGSGLÄDJE

TILL VARDAGS ARBETAR AGNETA som operationssjuksköterska i Umeå och hon och hennes man Hasse bor i Örnsköldsvik. En stor del av fritiden spenderar de på sin skogsfastighet i Storåkersjön, nära Ullånger. Det var här som Agnetas intresse för röjning väcktes för 20 år sedan.

Vad fick dig att börja röja?

– Jag var less på mitt dåvarande jobb som tandsköterska och frågade Hasse om han inte hade ett jobb åt mig över sommaren. Hasse har arbetat med skog hela sitt yrkesliv, men en ond rygg gjorde att just röjningen var lite svår för honom så han tyckte att jag borde börja röja. På den vägen är det.

Jag älskar ju att vara ute i skogen och att träna, och med röjningen får jag båda delarna. Mitt röjningsintresse har bara växt med åren och nu tycker jag att jag har fått en bra blick för det. Jag sköter en stor del av röjningen nu för tiden. Det brukar bli någon vecka på hösten, en på våren och så rätt mycket på semestern.

Hur lägger du upp din röjningsdag?

– Jag röjer sex timmar per dag, fem dagar i veckan, oavsett väder. Och jag är en morgonmänniska så jag börjar alltid klockan sju. Jag dricker vatten varje gång jag tankar, sex-sju gånger per dag, och så har jag en längre paus halvvägs. Innan jag sätter igång röjsågen tittar jag på området och funderar på hur jag ska få träden att falla rätt och hur jag kan undvika att gå genom riset som jag har röjt ner. När jag är klar brukar jag också fundera på hur jag ska lägga upp arbetet nästa dag.

Vad har du för tips till andra som ska röja?

– Skaffa en röjsåg och sele som passar din kropp. Jag skaffade nyligen en sele och den gör stor skillnad, eftersom den fördelar tyngden över hela kroppen. Och det är bra med god grundfysik, så att man orkar. Men man blir ju starkare ju mer

man röjer. Det är också bra att ha lite framförhållning så att man vet vilka träd man vill ta bort och vilka man vill spara. Efter tips från SCA så sparar jag numera fler rönningar, så att älgarna kan äta av dem istället för av tallarna. Ett vanligt nybörjarmisstag är att man råkar kapa ett träd som man vill ha kvar bara för att man prompt vill ha bort ett annat. Det gäller att veta när man ska stoppa sig själv.

Vad är det roligaste med att röja?

– Att det blir så fint och att jag direkt ser resultatet. Jag kan åka förbi där jag har röjt och känna mig så stolt och nöjd – och ibland får jag kommentarer från andra att det ser fint ut. Det ger en otrolig tillfredsställelse att röja och jag önskar att fler fick känna så! Röjning är definitivt ett jobb för kvinnor, det är inte alls så jobbigt som man tror.

Kommer du att fortsätta röja?

– Absolut! Jag närmar mig pensionen och då tänker jag att jag ska röja ännu mer. Jag känner mig stark och mår så bra av att vara ute. Jag tränar normalt rätt mycket, men inte när jag röjer, för då får jag ju tillräckligt med motion ändå. Att röja är jättebra träning och man bränner verkligen kalorier.

... mer om Agneta

ÅLDER: 64 år.

FAMILJ: Maken Hasse, fyra barn och nio barnbarn.

I HÖRLURARNA UNDER RÖJNINGEN: Radio, gärna P1.

LIVSMOTTO: Det här ska gå bra – tills motsatsen är bevisad.

Røj rakt och ta rejält

Planerar du att röja i sommar? Här kommer praktiska tips som gör arbetet smidigt och effektivt.

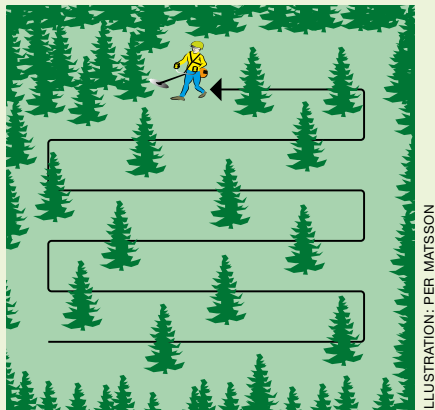
- Tänk fyrkantigt, ta bort tillräckligt många stammar och se till att få i dig tillräckligt med vätska, säger röjningsproffset Andreas Nilsson som driver företaget Nilsson Jord & Skog i Silsjönäs i Ångermanland.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Tänk fyrkantigt

Det är inte ofta man blir uppmanad att tänka fyrkantigt, men när du ska röja är det toppen att göra det! Då kan du undvika misstaget som många nybörjare gör – att irra omkring och ta de områden som ser lättast ut.

ATT GÅ OMKRING lite på måfå ger inte något bra röjningsresultat och det är även svårt att hålla reda på var man är någonstans.

– Börja i stället med en rak kant och gör cirka 30 meter långa slag som är två till fyra meter breda. Gör slagen så raka som möjligt. Om det finns tydliga fåror kvar efter markberedningen är det bra att följa dem. Om du inte har några fåror att följa så gäller det att ändå ha disciplin och hålla sig till sin planerade fyrkant, säger Andreas.

Lägg upp arbetet så att du har det röjda området bakom dig och det oröjda framför dig. Då har du alltid koll på var du är och dessutom behöver du inte trassla dig fram bland de stammar som du har röjt ned.

– Sätt upp flera delmål för området som ska röjas så blir arbetet roligare, eftersom du kommer att känna att du har gjort färdigt en del och kan gå vidare till nästa, tipsar Andreas.

Röj rejält

När du röjer är det viktigt att ta bort tillräckligt många stammar. Annars riskerar man att röjningen inte ger önskad effekt eller att man får göra om jobbet efter några år.

– **DE ALLRA FLESTA** är för försiktiga och lämnar kvar för många stammar. En vanlig tanke är att fler stammar ger mer pengar i framtiden, men det är ju precis tvärtom. Sparar man för många stammar så växer de sämre och risken för snö- och vindbrott ökar eftersom stammarna blir långa och smala, säger Andreas och fortsätter:

– Det är precis som med morötterna i trädgårdslandet, man måste ta bort en del för att de andra ska bli stora och fina. Den näring som finns i marken räcker bara till att föda en viss mängd.

Hur många stammar du bör lämna kvar beror på trädslag och markförhållanden. Ju bördigare mark, desto fler stammar lämnas. I Norrland kan det variera från 1 600 till 2 500 stammar per hektar. I praktiken innebär det att det oftast bör vara lite drygt två meter mellan stammarna. Du ska alltså kunna gå med utsträckta armar genom beståndet.

– Men om du har ett bestånd med mycket luckor kan det vara bra att ställa stammarna lite tätare runt om luckorna, så att det inte blir för få stammar kvar, tipsar Andreas.

Prata gärna med din virkesköpare så får du råd om hur du kan anpassa röjningen mer exakt efter dina önskemål och de förutsättningar som finns i området där du ska röja.

Följ upp med provytor

FÖR ATT VARA SÄKER på att du röjer lagom mycket är det bra att göra provytor. Det är svårt att med blotta ögat bedöma hur många stammar man har kvar.

Så här gör du en provyta:

- Mät upp ett snöre som är 5,64 meter, plus en ögla.
- Fäst snöret i en pinne som du sätter ner i marken eller sätt fast snöret runt en stam.
- Gå runt ett varv med snöret sträckt och räkna alla träd som hamnar innanför cirkeln. Då har du räknat på en provyta som är 100 m².
- Multiplicera antalet stammar med 100 så får du antalet stammar per hektar. Till exempel: 18 x 100 = 1 800 stammar per hektar.

Spara fina stammar

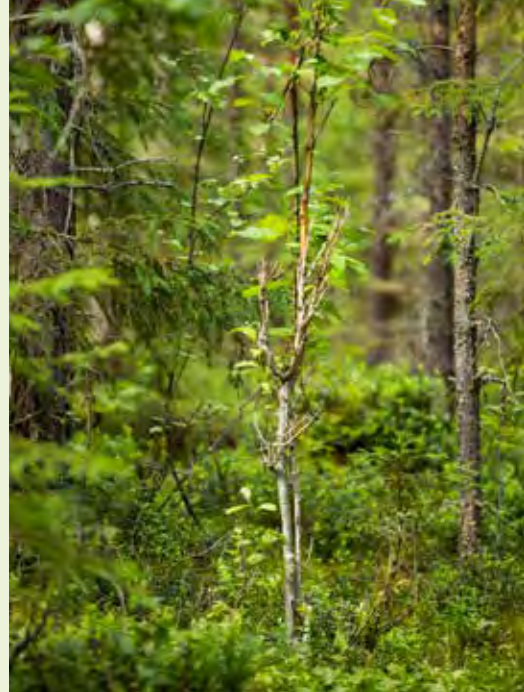
Spara de stammar som är raka och fina, även om de är lite klenare. Ta bort de stammar som är krokiga eller har skador, trots att många av dem kanske är grövre än de som blir kvar.

– **TITTA PÅ HELA TRÄDEN**, även på topparna. Det är lätt hänt att man går med blicken i backen och bara tittar på den nedre delen av stammarna, men då är det risk att man råkar spara träd som har toppbrott eller andra skador upptill, säger Andreas.

Om det bara finns dåliga stammar på något ställe, så är det bättre att spara en ful stam än att inte spara någon alls.

Se till att spara de trädslag som passar bäst för marken. Grundregeln är att tall trivs bäst på torra och magra marker, medan gran trivs bäst på fuktiga och bördiga marker. Se också till att spara en del lövträd. Alla trädslag som fanns innan röjningen bör även finnas representerade när röjningen är klar.

– När du arbetar är det bra att försöka fokusera på de stammar som ska vara kvar, inte på de som du ska ta bort. Det är ju de stammar som lämnas kvar som är de viktiga.

Spara betade träd

SPARA RÖNNAR och andra lövträd som är hårt betade, eftersom älgarna gärna betar samma träd igen. Har du tur så väljer älgarna att äta av lövträden i stället för att ge sig på dina tallar. Att spara lövträd är också bra för den biologiska mångfalden. Läs mer på sista sidan.

Spara även betade tallar, eftersom älgarna gärna kommer tillbaka till samma tallar flera gånger.

Såga lågt och mjukt

TÄNK PÅ ATT SÅGA LÅGT. Stubbarna bör inte vara över knähöjd.

Tänk också på att du kan styra hur stammarna faller. När du använder den högra delen av sågklingan kommer stammen att falla mot dig och när du använder den vänstra delen faller den ifrån dig. Du kan också hjälpa till att styra hur stammen faller genom att vinkla klingan.

För att få till en mjuk sågning kan du tänka dig att klingan är som urtavlan på en klocka och så sågar du med den del som är mellan klockan åtta och nio. Det är särskilt viktigt att använda den delen om man ska fälla grövre träd.

Använd inte den del av klingan som är mellan klockan tolv och klockan tre, eftersom du får dålig kontroll på fällningen och det finns risk att du får ett kast med sågen.

Så vet du när det är dags

OM MAN BARA gör en röjning brukar det vara lämpligt att röja när träden är någonstans mellan 10 och 20 år. Gör man däremot två röjningar är det oftast bra att göra den första när träden är 7-15 år.

Om du ser att lövträden börjar växa sig större än granarna och tallarna är det definitivt dags att röja!

Rätt rustad för röjning

Det är viktigt att ha rätt utrustning och att du ställer in den på rätt sätt för att röjningen ska gå smidigt. Börja med att se till att du har en röjsåg och en sele som passar dig och din kropp.

– **GÅ INTE OMKRING** med någon gammelsåg utan investera i en ny. Ju bättre utrustning du har, desto lättare blir arbetet, säger Andreas.

Sedan är det viktigt att selen är rätt inställd för att man inte ska belasta kroppen på fel sätt.

– Lagg tid på att hitta rätt inställning, det kommer du att ha igen många gånger om, poängterar Andreas och fortsätter:

– Du ska känna att du bär sågen på höften så mycket som möjligt, med hjälp av höftbältet, och att du har en jämn belastning på axlarna. Klingan ska vara ca två decimeter över markytan så att du inte behöver lyfta sågen när du arbetar. Handlederna ska vara raka. För att kunna bära sågen på höften gäller det att dra åt höftbältet ordentligt.

När utrustningen är rätt inställd kan du styra röjsågen genom dina rörelser med höfter och ben. Du bör undvika att styra med armarna, för då blir du snabbt trött och får ont.

Sågen ska hänga strax under höften.

Klingan ska vara ett par decimeter över marken.

Styr sågen med hjälp av rörelser i höfter och ben, inte genom att röra på armarna.

Hjälm med visir

Hörselkåpor

Varselkläder på överkroppen

Handskar

Mobiltelefon

Ladda ned 112-appen

Fil och gärna en filmall

Första förband

Stabila kängor med sågskydd

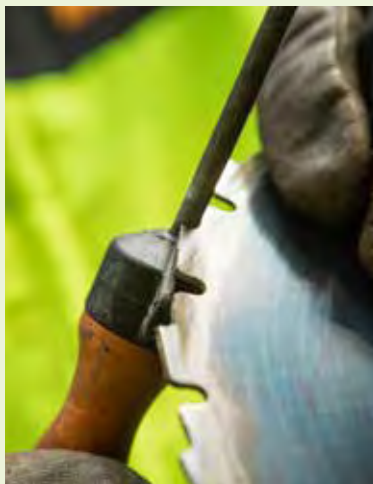
Se till att dricka ordentligt när du röjer. Du kan även behöva komplettera med Resorb om det är varmt ute.

Ögondusch

Fila ofta och undvik höknäbb

Det krävs en del underhåll för att röjningsarbetet ska bli effektivt. Det viktigaste är att se till att klingan är vass, så fila den minst en gång per dag. Om du sågar i sten behöver klingan filas direkt.

– **DET BLIR EN OTROLIG** skillnad när man har en nyfilad klinga, så prioritera verkligen att fila den ofta, kommenterar Andreas.

När det är dags att fila är det viktigt att placera sågen så att den vilar på ett stabilt underlag. Det gör arbetet enklare och du minskar risken för att tappa sågen och göra dig illa. Lägg gärna ned sågen på en stubbe på marken. Du kan också såga fast klingan i en stubbe.

Man filar varannan sågtand och jobbar sig varvet runt, sedan vänder man på klingan och tar resterande tänder.

– Det är lätt hänt att man trycker filen för långt ner, men då är det bara en liten del av tanden som blir vass. Det blir en så kallad höknäbb och man kommer inte åt det område som verkligen behöver bli vasst. Det finns filmmallar att använda som visar rätt vinkel, så det kan vara smidigt att ha med sig i skogen.

Håll filtret rent

GÖR RENT LUFTFILTRET på röjsågen en gång per vecka. Det kladdar nämligen igen efter ett tag och då drar sågen onödigt mycket bränsle.

Säker start

TÄNK PÅ ATT STARTA SÅGEN när den ligger på marken. Då har du kontroll på sågen och minskar risken för att klingan ska komma i kontakt med exempelvis en stam eller sten som kan göra att det blir ett kast med sågen.

Ett enkelt sätt att öka livslängden på startsnöret är att hålla i det medan det dras tillbaka efter att du har startat sågen. Snöret slits mycket snabbare om du släpper det och låter det löpa tillbaka fritt.

Röj lagom – och ha kul

Det är roligt att röja, men det tar tid. Ofta tror man att man ska hinna mer än man gör och sedan står man där med oröjda ungskogar och ett samvete som gnager. Kanske kan du göra en del av jobbet själv och leja bort resten?

DE SOM JOBBAR med röjning dagligen hinner ungefär 1,1 hektar på en dag, men som nybörjare kan man räkna med att hinna ungefär 0,3 hektar. Det motsvarar lite mindre än en halv fotbollsplan. Att röja ett par hektar per år brukar vara lagom om man är nybörjare och sköter skogen vid sidan av ett ordinarie jobb.

– Ta det lugnt i början, tipsar Andreas. Börja inte med en heldag, för då är det risk att du blir helt slut och inte vill röja mer. Men i lämplig dos är röjning ett roligt arbete där man snabbt ser tydliga resultat!

Räkna på din röjning

Sara har 6 hektar som behöver röjas under året och hon tänker att hon ska göra jobbet själv. Men jobb och familj tar mycket tid, så hon kan max ägna 12 timmar i månaden åt röjningen. Hon röjer enbart under barmarkssäsongen, 7 månader per år. Sara är ganska oerfaren och hinner med ungefär 0,3 hektar på en dag (8 timmar).

Det innebär att hon hinner röja drygt 3 hektar under året – och de resterande 3 hektaren förblir oröjda. Därmed går hon miste om en hel del inkomster. Vid gallringen förlorar hon 7 500 kronor på grund av att hon får ut mindre värdefullt virke på de hektar som är oröjda. Vid nästa gallring och vid slutavverkningen förlorar hon ytterligare 23 500 kronor.

Att leja för att röja 3 hektar hade kostat sammanlagt ca 9 000 kronor. Hon hade alltså tjänat in röjningen med råge om hon hade lejt bort den.

Förutom att Sara förlorade pengar kände hon sig stressad när hon märkte att det var svårt att hinna med. Nästa år bestämmer hon sig för att bara röja ett par hektar själv och leja bort resten. Då blir röjningen rolig i stället för ett stressmoment.

TIPS!

Gör egna kalkyler för att se hur mycket du tjänar på att röja: Gå in på **skogskunskap.se** och sök på röjningsanalys.

Sejer för skogsägarna i fjällskogsmålet

Föryngringsavverkning i fjällnära skog faller inom ramen för pågående markanvändning. Det slår Mark- och miljööverdomstolen fast i en dom. Domen ger skogsägare rätt till full ersättning från staten för att de nekats att avverka i fjällnära skog.

– Ett glädjande utfall, även om det var förväntat, säger SCAs skogsvårdschef Ola Kårén.

TVISTEN OM AVVERKNING i fjällnära skog har pågått i flera år. Skogsägare i Västerbotten stämde staten efter att de nekats avverkningsstillstånd av Skogsstyrelsen på grund av att skogarna hade höga naturvärden. Skogsägarna nekades även ersättning från staten

med motivet att avverkningen inte var ett led i pågående markanvändning.

RÄTT TILL ERSÄTTNING

Skogsägarna vann i mark- och miljödomstolen, som ansåg att de hade rätt till ersättning. Men staten valde att överklaga domen till Mark- och miljööverdomstolen, MÖD.

– I sin dom instämmer MÖD med mark- och miljödomstolen och menar att föryngringsavverkningar i fjällnära skog ska ses som ett led i pågående markanvändning. När Skogsstyrelsen beslutade att inte bevilja tillstånd för sådan avverkning har den pågående markanvändningen avsevärt försvårats, förklarar Ola.

MÖD anser också att den skada som

markägarna lider minskar fastigheternas värde och därför har de rätt till en ersättning på 125 procent av marknadsvärdet.

STÄRKT ÄGANDERÄTT

– För skogsägare med fjällnära skog innebär detta att äganderätten stärks. Det innebär en ökad trygghet i att investera i skogsskötsel för växtligare skogar. Dessutom har man rätt till samma ersättning som andra skogsägare om staten avsevärt försvårar markanvändningen på grund av höga naturvärden, säger Ola.

Vid Din Skogs pressläggning hade domen inte vunnit laga kraft. Det fanns möjlighet att överklaga till Högsta domstolen fram till den 9 juni 2020. För att HD ska pröva domen krävs dock ett prövningstillstånd.

FOTO: HENKE OLOFSSON

Nu ska artskyddsförordningen utredas

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över artskyddsförordningen. Målet är att säkerställa ett regelverk som effektivt och rättsäkert kan skydda hotade arter. Det ska också bli tydligt för markägare när de har rätt till ersättning.

UTREDNINGEN TILLSÄTTS bland annat för att det nuvarande artskyddet har kritiserats för att inte vara tillräckligt tillämpligt, effektivt och rättssäkert. Flera rättsfall om artskyddet i skogsbruket har skapat osäkerhet.

Utredaren Lars Tysklind ska bland

annat se över fridlysningsbestämmelserna och ta ställning till om det bör införas en rätt till ersättning i de fall då pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 maj 2021.

Egen skog ger glädje och trygghet

Kalle och Madelene Hammars fick kärleken till skog och jordbruk med modersmjölken. När deras vägar korsades för några år sedan förenades deras intressen. Nu är de stolta ägare till en egen fastighet i Njutångertrakten, med drygt åtta hektar skog, sju hektar åkermark och en Hälsingegård med anor från 1600-talet.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Solen lyser över det öppna och böljande landskapet där åkermark varvas med skogsskiftet i den lilla byn Övernjöte i Njutånger. Här i trakten växte Madelene upp, på en bondgård som gått i arv mellan släktens kvinnor i flera generationer.

– I dag är det min mamma som driver jordbruk med 65 mjölkkor och utöver det har hon både skog och åkermark. Jag och Kalle arbetar för henne, berättar Madelene.

Kalle kommer från Jättendal, fem mil norr om Njutånger, och är uppvuxen med skog tack vare engagerade morföräldrar.

I LITEN SKALA

Det var Madelenes mamma som köpte fastigheten i Övernjöte med totalt 67 hektar mark. Sedan köpte Kalle och Madelene loss gården och en mindre andel skogsmark av henne.

– Vi var överens om att vi vill äga egen skog och det känns bra att börja i en liten skala. Skogen har alltid varit med oss genom livet, så det känns jättekul att faktiskt äga vår egen fastighet där vi kan göra som vi vill, säger Madelene. Vi är gärna

”Skogen är ju en investering som man vill ska förränta sig och då måste man sköta om den.”

ute i skogen när vi har tid. Men de senaste åren har vi renoverat halva huset och fått barn så tiden har inte riktigt räckt till.

Skogsinnehavet ligger en bit bort från boningshuset och består främst av tallskog.

– Det var nygallrat när vi köpte, så de stora åtgärderna kommer först på lång sikt. De närmaste åren behöver vi röja en hel del och det gör vi själva, berättar Kalle. Men det är mest vintertid som vi hinner med skogen, för under resten av året är det mycket att göra i jordbruket.

SER HELA INNEHAVET

Att ha Madelenes mamma som arbetsgivare är inget problem.

– Hon är ju ägare, men vi driver jordbruket tillsammans och resonerar ofta om vad vi ska göra. Sedan får mamma ta besluten, säger Madelene.

– När det gäller skogen så finns det skogsbruksplaner och de är till stor nytta när vi ska fatta beslut om

åtgärder. Det finns även en plan för vår egen skog, men det är ju så få hektar så där är det inte lika nödvändigt att hålla koll hela tiden. Vi kan i princip stå på en höjd och se hela vårt skogsinnehav, säger Kalle.

För Kalle och Madelene går produktion och naturvård hand i hand.

– Skogen är ju en investering som man vill ska förränta sig och då måste man sköta om den. Samtidigt vill vi värna naturen också. För oss hänger det alltid ihop, mycket tack vare att vi driver ett ekologiskt jordbruk, säger Kalle.

Förutom att arbeta med jordbruket och skogen håller de även på med en omfattande husrenovering och för två år sedan föddes deras dotter Lilly. Det innebär att det inte finns många lediga stunder över för paret.

– Äsch, det går bra, skrattar de. Visst är det lite svårt att få tiden att räcka till, men vi hann renovera husets nedervåning innan vi fick Lilly. I sommar ska vi måla fasaden och det får väl bli när hon sover. Lilly är med

Madelene och Karl Hammars med dottern Lilly äger en mindre skogsfastighet i Njutånger, Hälsingland. Skogen gallrades för några år sedan och kräver inga större åtgärder just nu, men på sikt blir det mer att göra. Paret drömer dessutom om att kunna utöka skogsinnehavet och bli mer aktiva skogsägare.

oss på dagarna och så har vi bra hjälp av våra mammor. Och vi hinner vara lite lediga på sommaren också. För oss flyter ju arbete och fritid ihop och vi trivs med det vi gör.

VILL UTÖKA SKOGEN

På sikt hoppas Kalle och Madelene kunna utöka sitt skogsinnehav och de ser också jordbruket som en given del av deras framtid.

– Jag har två syskon, men det är jag som har det största intresset av oss. Jordbruket ligger mig väldigt varmt om hjärtat så jag hoppas att vi kan driva det vidare när den dagen kommer, säger Madelene.

Kalle nickar instämmande.

– Jag kommer att ta över min mammas skog så småningom, säger han. Det är självklart för mig att förvalta det arvet och även om jag vet att det blir mycket att göra så känns det bara kul. Sedan skulle det vara roligt att köpa mer skog i närheten av där vi bor. Jag bru-

kar faktiskt spana lite. Vi har bra hjälp av Maddes pappa som är i skogsbranschen och så har jag många kompisar som jobbar med skog.

Att SCA är en ny aktör i Hälsingland tycker Kalle är positivt.

– Jag var på en informationsträff i höstas och det lät lovande, fast det är ju inte aktuellt för vår del att anlita någon ännu.

För Kalle och Madelene betyder skog trygghet.

– Ja, det känns som tryggt och stabilt att äga skog. Och så är det så härligt när man gör något, till exempel röjer, och ser förändringen och hur mycket snyggare det blir – det ger tillfredsställelse!

... mer om Kalle och Madelene

ÅLDER: 29 respektive 28 år. **BOR I:** Övernjöte, i nordöstra Hälsingland.

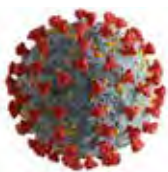
ARBETAR MED: Skogsbruk och jordbruk med mjökkor.

DET BÄSTA MED SOMMAREN: Långa ljusa kvällar.

OVÄNTAT RENOVERINGSFYND I HUSET: Tre emaljögögon på vinden.

Så har coronapandemin

Få hade nog kunnat föreställa sig att ett virus skulle stänga stora delar av världen och vända upp och ner på tillvaron för de flesta. Nu ser det ut som att vi får leva med coronapandemin för en lång tid framöver. För skogsnäringen har pandemin så här långt fört med sig både positiva och negativa effekter.

igång exempelvis avverkningsarbetet och virkestransporterna.

NÄR CORONAVIRUSET var ett faktum i Sverige vidtog skogsbranschen snabbt en rad åtgärder för att vara säkra på att kunna hålla

AVVERKNING ENLIGT PLAN

– Vi var beredda på alla scenarier. Men hittills har allt fungerat i stort sett som vanligt. Vi hade dessutom en kall vinter och en sen vår, vilket bidrog till att vi har kunnat avverka enligt plan. Däremot har våra virkesköpare haft färre fysiska möten med skogsägare, särskilt med dem som är över 70 år, för att minska smittspridningen, säger Jörgen Bendz, SCAs virkeschef.

Virkeslagren är ganska höga inom hela Sverige, vilket delvis beror på viruset.

– Vi fick en lägre virkesförbrukning på grund av att pandemin ledde till en vikande efterfrågan på bland annat tryckpapper och sågade trävaror på flera marknader. Samtidigt har de omfattande granbarkborreskadorna i södra Sverige och några vinterstormar gett ökande virkeslager.

BYGGBOOM NÄR SVENSKAR FIXAR HEMMA

När viktiga marknader för sågade trävaror stängde gränserna och efterfrågan bromsade in fick de svenska sågverken leveransproblem. Men då blommade istället den svenska bygghandeln upp rejält.

NÄR SVENSKARNA tillbringade mer tid hemmavid ökade suget efter att få bygga och det ledde till ett uppsving för bygghandlarna. Det är både privatpersoner och proffssnickare som köper trävaror och främst efterfrågar de furu för altanbyggen, som exempelvis trallvirke och virke till spaljéer och räcken. SCAs sågverk har sett en drastisk ökning av leveranserna och prognoser från branschen spår att försäljningen kommer att ligga på toppnivåer under hela sommaren.

Och i takt med att allt fler länder börjar öppna igen och lättar på sina restriktioner har sågverken kunnat öka sina leveranser till andra marknader, som exempelvis Kina.

– Men här finns en stor osäkerhetsfaktor vad gäller efterfrågan, för vi vet ju inte hur den ekonomiska tillväxten påverkas av coronapandemin på lång sikt, säger Jörgen.

PERMITTERINGAR I PANDEMINS SPÅR

DEN VÅG AV PERMITTERINGAR och varsel som har drabbat många branscher mycket hårt har även slagit mot skogens näringar.

Främst var det sågverk som tvingades korttidspermittera, som en följd av minskad efterfrågan. SCAs sågverk har dock inte behövt permittera.

TOALETTPAPPERSEFFEKTEN

När viruset slog till började många privatpersoner att bunkra mat och hygienartiklar – särskilt toalettpapper. Det ledde till att hyllorna med toalettpapper gapade tomma i många affärer, inte bara i Sverige utan även i många andra länder.

– De kraftigt ökade inköpen av främst toalettpapper bidrog till att många mjukpappersföretag kunnat producera för fullt och därför efterfrågar mer massa, säger Jörgen.

SCA var en aktör som höjde priset på pappersmassa under april, som en följd av den stora efterfrågan.

påverkat skogsnäringen

SVÅRT MED PLANTÖRER

ATT SVERIGE INFÖRDE inreseförbud och många andra länder införde utreseförbud gjorde det mycket svårt för många skogsvårdsföretag att få tag på personal. Normalt sett anlitar de flesta utländsk arbetskraft från t ex Ukraina, men nu fick man prova andra vägar för att få tag i arbetskraft i Sverige.

– När vi hjälpte några av våra skogsvårdsentreprenörer att hitta plantörer via sociala medier fick vi ett enormt gensvar. Det är roligt att se att det finns ett intresse att arbeta för de gröna näringarna, säger Jörgen.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

EN KARTONG KOMMER LASTAD

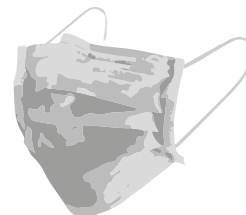
TILLVERKARE av förpackningsmaterial har haft en bra produktion under pandemins första månader. E-handeln har ökat kraftigt för vissa typer av varor och då behövs förpackningar för att kunna erbjuda trygga leveranser.

INNOVATIONER I MALPÅSE

VISSA SKOGLIGA utvecklingsprojekt har lagts på is på grund av coronaviruset. När Volvo tvingades permittera fick det till exempel till följd att det branschöverskridande projektet Remote Timber nu blir försenat. I projektet ska SCA och andra aktörer tillsammans utveckla en självkörande lastare för virkesterminaler.

LIVSVIKTIGA PRODUKTER

MÅNGA AV DE PRODUKTER som skogsindustrin tillverkar är avgörande för att samhället ska fungera under pandemin och bidrar till människors välmående. Här är Skogsindustriernas exempel på vad Sverige tillverkar, både för den svenska marknaden och för andra länder.

- Hygienprodukter i form av munskydd, handsprit, toalettpapper, pappershanddukar, blöjor och en mängd andra engångsprodukter som används inom vård och omsorg.
- Förpackningar för att skydda och transportera livsmedel, medicin, hygienartiklar och många andra produkter som vi behöver i vår vardag.
- Bioenergi och grön el till hem, skolor, sjukhus och många andra lokaler.

VÄGEN FRAMÅT – EFTER CORONA

När detta skrivs är vi i början av juni. Även om den svenska skogsindustrin verkar ha klarat sig ganska bra hittills finns det många osäkra faktorer och frågetecken för de kommande månaderna.

– **DET ÄR FRAMFÖR ALLT** den sviktande ekonomin som påverkar oss. När många människor förlorar sina arbeten och företag tvingas lägga ner så påverkar det den ekonomiska tillväxten och efterfrågan på många produkter. Och ju längre tid det tar innan den globala ekonomin kommer igång igen med god efterfrågan och hög produktion, desto större riskerar konsekvenserna att bli, säger Jörgen och fortsätter:

– Vi vet inte heller vilken effekt den svenska statens olika stimulanspaket får.

Valutan är ett annat orosmoln. I dag gynnas vi av vår svaga valuta, men hur blir det om den svenska kronan stärks? Och vad händer om coronaviruset tar omtag?

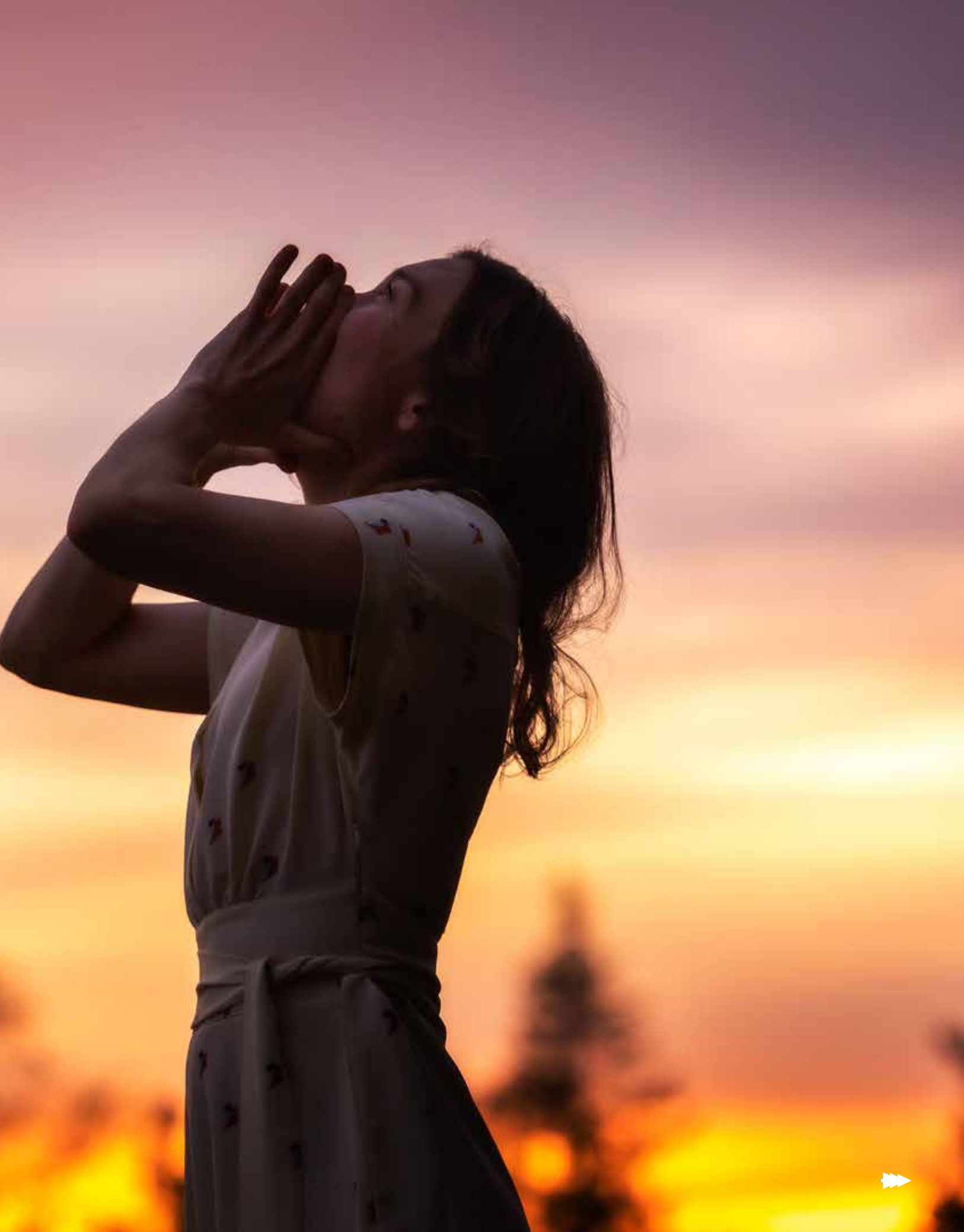
– Det är med andra ord väldigt svårt att sja om virkesmarknaden framöver. Men ett vet vi säkert – skogen fortsätter att växa, alla virus till trots. Därför är det viktigt att fortsätta att sköta om sin skog och göra de åtgärder som behövs för att den ska må bra.

Starka krafter släpps lösa i fäbodens musik

Sedan urminnes tider har kulningen ekat
mellan berg och dalar där kor, får och getter gått
på bete. Djuren har lystrat till sången, vandrat hemåt
i skymningen för att mjölkas och få skydd för natten.

– Kulning är en unik och personlig musikskatt,
förklarar folksångerskan Ulrika Bodén.

TEXT: MATS WIGARDT • FOTO: LEIF WIKBERG

Frågan är om det finns något annat musikaliskt uttryckssätt än kulning som inte är avsett att framföras för publik? På samma gång kraftfullt och ömsint var det framför allt ett sätt att kommunicera med djuren på fåboden. Att ropa hem dem eller att bara ”gulleprata” med dem. På fåboden fanns alltid en anledning att skapa musik.

Ulrika växte upp på en getfarm i Helgum i norra Ångermanland. Hon är folkmusiker och kanske mest känd för sina tolkningar av gammal vallmusik, som är ett samlingsnamn för den musik som skapats på fåbodarna, däribland kulningen. Hon har ett stort engagemang i att förvalta och utveckla den lokala musiktraditionen och har gjort den känd långt utanför landskapets gränser.

NYNNADE OCH PRATTSJÖNG

Fåbodarna utgjorde förr en viktig del i gårdarnas ekonomi. Där fanns djuren under sommartid. Djuren

gav mjölk, som förädlades till smör, som såldes och gav reda pengar.

– Och det var kvinnorna som ansvarade för fåboden och sjöng, nynnade och prat-sjöng för djuren eller ropade till varandra mellan fåbodarna, berättar Ulrika.

EN FORM AV LOCKROP

Kulning är en form av lockrop där rösten används kraftfullt i högt tonläge för att bära lång väg. Men den bygger också på variation och improvisation och kan därför växla mellan högt och lågt, och mellan melodiosa slingor och korta kärnfulla utrop bestående

Lyssna och njut!

Ulrika har spelat in en skiva med kulning: ”Te berga blå – To the Blue Mountains”. Du kan också lyssna här: <https://vimeo.com/plira/lockrop>

*"Alla kan lära sig.
Det gäller bara att hitta sin egen
röst. Men vägen kan vara olika
lång att gå."*

ende av nonsensord eller djurens namn.

– Det gällde för kvinnorna på fåboden att hitta sin egen röst, oavsett deras musikalitet eller röstens omfång. Det innebar att det kunde låta väldigt olika beroende på vem som kulade, förklarar Ulrika.

KVINNORNA FICK TA PLATS

I det patriarkala samhälle som dåtidens kvinnor levde i var friheten och oberoendet på fåboden en välkommen tid på året. Och där kunde de inte vara tysta utan fick – måste – ta plats och använda röstens fulla kraft.

– Det var starka känslor som då släpptes lösa, utan att kunna tystas av kritiska röster, konstaterar Ulrika.

Kulningen förändrades också över sommaren. Vallpigornas röster tränades upp allt eftersom korna sökte sig längre bort, och framåt hösten var den stark och kunde höras över stora avstånd.

Musiken var viktig i fåbodens vardag, lika viktig i arbetet med djuren som för sin egen skull, som säll-

skap eftersom vallpigorna ofta var ensamma.

Det var heller ingen musik som skrevs ner, utan den fördes muntligen vidare från generation till generation, från kvinna till kvinna.

POPULÄRA KURSER FÖR NYBÖRJARE

Den traditionen för Ulrika nu vidare. Hon leder varje år kurser i kulning för såväl erfarna kulare som för nybörjare, där deltagarna får lära sig mer om kulningens teknik och historia.

– Jag häpnar faktiskt över hur stort intresse det är, bland alla slags människor, mest kvinnor, men även män, säger Ulrika.

– Och, försäkrar hon, alla kan lära sig. Det gäller bara att hitta sin egen röst. Men vägen kan vara olika lång att gå.

Mer om kulning

Ordet kula är egentligen dialektalt. Många andra namn används också, beroende på var i landet man befinner sig.

Kauka, kollra, lulla,
locka, kuja, kôka...

Checka din skog i sommar

Äntligen sommar igen, med en efterlängtnad ledighet för många. För dig som bor långt ifrån din skog blir det kanske tillfälle att besöka din fastighet igen, medan du som bor på närmare håll kanske tillbringar lite mer tid än vanligt i din skog. Här tipsar vi om saker som kan vara bra att checka av under sommarens skogsbesök. Passa också på att bjuda med din virkesköpare på en tur, för att diskutera möjligheterna med din skog.

Klipp ut
och spara!

Min skogschecklista

- ☐ **NJUT AV DIN SKOG!** Vandra runt och låt tankarna flyta fritt. Ta med fika och sätt dig ner i grönskan. Skogen är en källa till välmående och ger ny energi.
- ☐ **GÅ IGENOM DIN SKOGSBRUKSPLAN.** Är den fortfarande aktuell eller behöver den uppdateras? Vad står det i din åtgärdslista – har allt blivit gjort?
- ☐ **LADDA NER SKOGSVINGES APP.** Du får all fakta om din skog med dig i fickan och det krävs ingen internetuppkoppling. Se bara till att ladda ner dina fastigheter i offline-läge innan du ger dig ut. Du kan t ex markera vindfällan eller rita in ett område som du vill diskutera med din virkesköpare. Du navigerar med hjälp av gps och kan ta bilder och göra anteckningar och sedan knyta informationen till en plats i kartan.
- ☐ **SPANNA EFTER GRANBARKBORRAR.** Det bästa sättet att upptäcka angrepp är att gå nära och söka efter bormjöl på liggande stammar och vid stambasen på stående träd. Kolla särskilt hyggeskanter, nygallrade bestånd, torra backar, riktigt gamla bestånd och längs nya väggator. Hittar du angripen skog, kontakta din virkesköpare för att få hjälp att ta ut virket så snabbt som möjligt.
- ☐ **INSPEKTERA DINA PLANTERINGAR.** Om du planterade i fjol är det viktigt att se efter hur plantorna mår. Skulle något ha gått på tok kan du behöva göra en hjälpplantering.
- ☐ **SE ÖVER DINA RÅGÅNGAR.** Gå längs fastighetsgränserna och kontrollera att dina gränsmarkeringar syns tydligt. Ta gärna med rågrannen på promenaden så att ni är överens om var era gränser går.
- ☐ **FÅ KOLL PÅ RÖJNINGSBEHOVET.** Ungskogarna växer snabbt och brukar bli röjningsmogna snabbare än man tror. Därför är det bra att både kolla till områden där du tror att det snart är dags att röja och områden där du tror att röjningen ligger något år bort i tiden.
- ☐ **INSPEKTERA DINA SKOGSBILVÄGAR.** Finns det igensatta trummor eller tjälskador som du behöver åtgärda? Kanske är det även läge att beställa en buskröjning längs vägen eller en hyvling?
- ☐ **GÖR EN GENERATIONSSKIFTESPROMENAD.** Ta med barn och barnbarn och visa din skog för att inspirera och väcka intresse inför ett framtida generationsskifte.
- ☐ **KOLLA BOKFÖRINGEN.** En regnig dag kan det vara läge att dyka ner i din bokföring och få koll på alla kvitton. Passa också på att kolla tidplanen för dina eventuella skogskonton. Kanske är det något som håller på att ticka ut.
- ☐ **REDO FÖR ÄLGJAKT.** För dig som jagar är det tid att se över jaktorn och andra pass inför årets jakt.
- ☐ **FUNDERA PÅ GALLRING OCH SLUTAVVERKNING.** Har du planer på att gallra eller slutavverka inom kort? Ta kontakt med din virkesköpare för att diskutera dina behov.

ILLUSTRATION: PER MATSSON

Skatteexperten tipsar

Så finansierar du din röjning –

Det kan kännas ganska surt att lägga ut pengar på röjning, men det är en otroligt viktig investering inför framtiden. Och med en smart planering svider det mindre i plånboken.

– Om du gör en gallring och betalar röjningen med hjälp av den kan du ibland gallra helt skattefritt. Betalplan och skogskonto kan också komma väl till pass när röjningen ska betalas, tipsar skatteexperten Jan Wiklund på SkogensHus.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • ILLUSTRATION: PER MATSSON

Jan Wiklund,
SkogensHus

Varför är det viktigt att planera finansieringen av röjningen?

– Vårt skattesystem är uppbyggt så att vi betalar mer skatt ju mer vi tjänar. Därför gäller det att matcha intäkter och utgifter. Om man får utgifter för röjning under samma år som man får intäkter från en slutavverkning eller gallring så har man mycket att vinna, eftersom en mycket mindre del av intäkterna går till skatt. En gallring kan till och med bli helt skattefri ibland.

Hur lägger jag upp planeringen?

– Sätt dig med din virkesköpare och gå igenom din skogsbruksplan. Utifrån planen kan ni se vilka intäkter du har framöver och vilka utgifter du har i form av röjning och annan skogsvård. Sedan försöker ni att samordna dem så att de kommer samtidigt. Om det inte går att få åtgärderna att sammanfalla så att de utförs samma år, så finns det olika verktyg som man kan använda sig av så att intäkterna och utgifterna för åtgärderna kommer samma år.

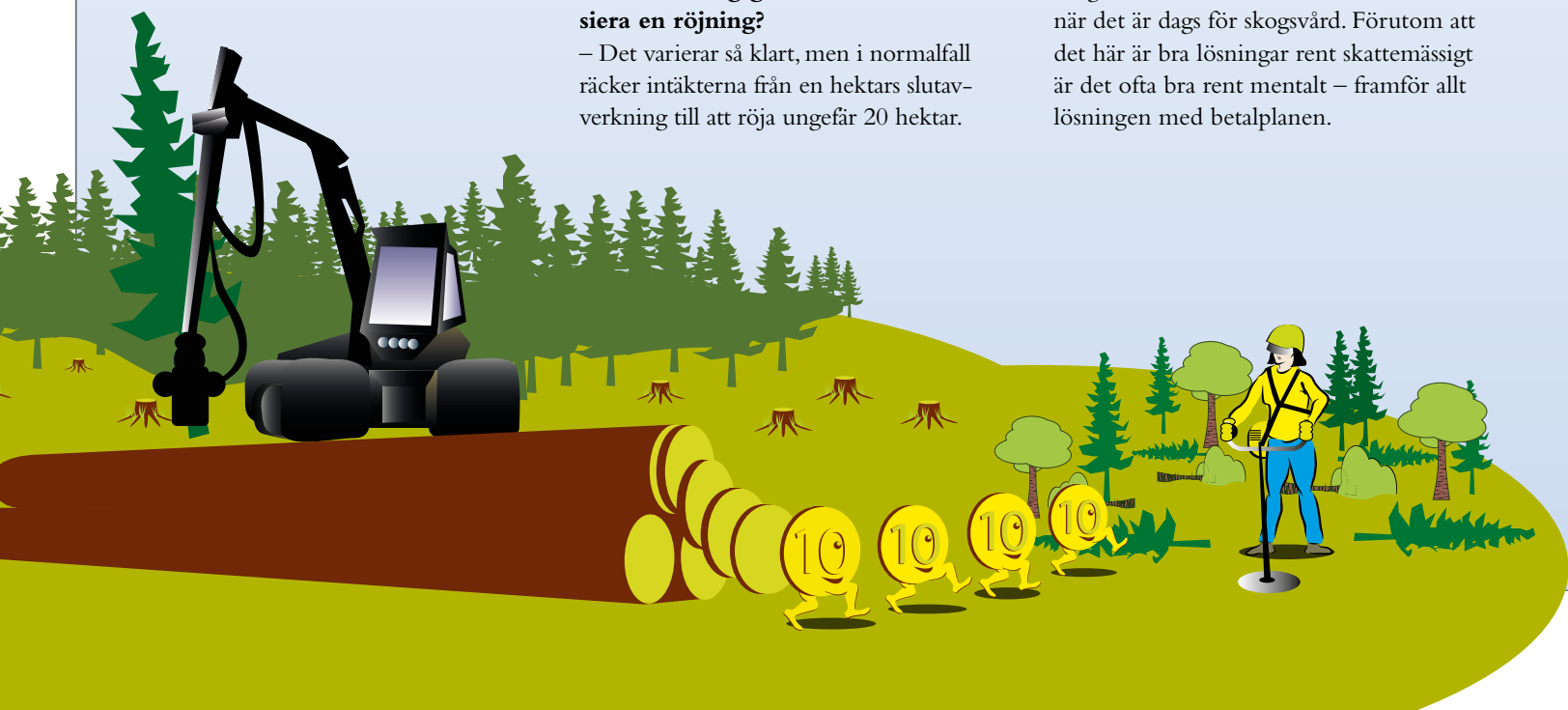
Hur mycket av intäkterna från en slutavverkning går åt för att finansiera en röjning?

– Det varierar så klart, men i normalfall räcker intäkterna från en hektars slutavverkning till att röja ungefär 20 hektar.

Hur gör jag om jag gallrar eller slutavverkar några år innan jag har utgifter för röjning?

– Då gör du upp med virkesköparen om att upprätta en betalplan, så att du delar upp utbetalningarna från avverkningen över flera år. Det år som du får din faktura för röjningen tar du ut motsvarande summa från betalplanen för att betala fakturan. På så sätt kan du kvitta intäkter mot utgifter och slipper betala skatt på intäkterna.

Samma princip gäller för skogskonto, periodiseringsfond och expansionsfond. Där kan du sätta in pengar från en avverkning och sedan ta ut motsvarande summa när det är dags för skogsvård. Förutom att det här är bra lösningar rent skattemässigt är det ofta bra rent mentalt – framför allt lösningen med betalplanen.

och annan skogsvård

Mentalt – hur menar du då?

– Det känns ofta jobbigare att finansiera en rövning genom att plocka ut pengar som man har satt in på sitt vanliga konto. När man har pengarna på kontot är det lätt att börja drömma om att köpa ett nytt kök, en ny bil eller spendera pengarna på något annat. Om pengarna däremot finns i en betalplan brukar det inte svida lika mycket.

Hur gör jag om jag behöver pengar till en rövning, men inte har några pengar i min näringsverksamhet för tillfället?

– Eftersom det är viktigt att inte skjuta upp rövningen så är det angeläget att lösa situationen, annars slarvar man bort den investering som man gjorde vid föryngringen. Ett sätt kan vara att skriva kontrakt på att göra en gallring eller slutavverkning framöver. Då kan du ofta få ett förskott på en del av betalningen för virket och betala rövningen med hjälp av det.

Och om jag inte har några lämpliga bestånd att avverka de närmaste åren?

– Då tycker jag att du ska se över en del andra alternativ. Om du har pengar på ett bankkonto utan ränta så gör du en bra affär

om du tar ut dem och investerar dem i en rövning av din skog. Och om du sparar i fonder kan du fundera på om du ska sälja av dem för att satsa på din skog i stället. Här finns det så klart inte något säkert svar på vilket alternativ som ger bäst avkastning, men för oss som gillar skog och tror på en ljus framtid för skogen så tycker jag att den egna fastigheten är en mycket roligare investering.

Kan det till och med vara en bra idé att låna pengar för att ha råd med rövning?

– Det kan det nog i vissa fall, eftersom det är en så otroligt viktig åtgärd. Men om du tar ett lån bör du vara säker på att du kan amortera av det ganska snabbt med hjälp av avverkningsintäkter.

Hur bör jag prioritera om jag inte har råd att röja alla bestånd som skulle behöva röjas?

– Satsa på de bestånd som ligger rätt i tid, och inte de där rövningen redan är förse- nad. Det är billigare att röja i rätt tid, så du får mer areal röjd för pengarna. Dessutom blir slutresultatet bättre i de tidiga rövningarna än i de bestånd som är försenade.

Passa på att återföra pengar från fonder

Har du mycket pengar i en periodiseringsfond eller expansionsfond?

Då kan en investering i skogsvård vara ett sätt att återföra dem till verksamheten utan att behöva skatta för det.

SÅ HÄR GÅR DET TILL: Investera i föryngring eller rövning med dina privata pengar i stället för att använda obeskattade pengar från skogskonto eller betalplan. Då får du ett underskott i verksamheten när det är dags att deklarera.

Samma belopp som du har investerat i skogsvård kan du skattefritt återföra från periodiseringsfond eller expansionsfond.

Du pratar mest om rövning, men hur är det med finansieringen av markberedning och plantering?

– Det gäller så klart samma sak där, att man bör matcha intäkter och kostnader. Men här brukar det sällan vara något problem. När man anlitar SCA för en avverkning så föreslår virkesköparen nästan alltid att de inte ska betala ut hela köpeskillingen för virket, utan hålla inne en summa som motsvarar kostnaden för den kommande markberedningen och planteringen. Det är en jättebra lösning!

Nej till skattefri överlåtelse av betalplaner

Högsta förvaltningsdomstolen har kommit med ett besked som försvårar smidiga generationsskiften. De har beslutat att det inte ska vara möjligt att överlåta betalplaner skattefritt till en annan person.

I FJOL KOM Skatterättsnämnden med ett förhandsbesked som gladda många

skogsägare. Nämnden ansåg att det skulle gå att överlåta en betalplan till en annan person som en gåva. Därmed skulle man inte behöva betala någon skatt för överlåtelsen.

Men Skatteverket höll inte med, utan överklagade till Högsta förvaltningsdomstolen som nu har ändrat beslutet.

– Det här är inte alls bra, eftersom det bromsar upp generationsskiftena

inom skogsägarkåren. Men det är bara att förhålla sig till beslutet och se till att jobba med de andra planeringsverktygen som finns för att få till bra lösningar. Mitt råd är att alltid anlita en expert, eftersom planeringen ofta är komplicerad och man kan få betala stora summor i onödig skatt om man gör fel, säger Jan Wiklund på SkogensHus.

Så ser du vad som har hänt dina plantor!

Snytbaggar, tjädrar och sorkar – det är några av de faror som hotar nyplanterade plantor. När skadegörarna kalasar på plantorna lämnar de ofta tydliga ledtrådar efter sig, så om du tar en närmare titt kan du troligen se vilken marodör som har varit framme.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Snytbaggen gnager bark

Här har en snytbagge fått sig ett skrovsmål. Snytbaggarna gnager bark från plantornas stammar, oftast från marknivån och fem till tio centimeter upp.

Om de bara har tagit några små tuggor kan en planta överleva, men om det är gnag runt hela stammen så dör plantan eftersom den inte längre kan transportera vatten och näringsämnen längs stammen. Snytbaggen angriper både gran, tall, contortatall och lärk.

FOTO: CLAES HELLOVIST

Svart granbastborre gillar rötter

Avskalade rötter på granplantor är ofta ett tecken på att den svarta granbastborren har angripit plantorna. Skadorna gör att plantorna torkar ut och dör. Men tyvärr syns det inte några gnagskador ovan mark, utan du måste dra upp plantan ur jorden för att kunna upptäcka dem.

FOTO: MATS ENGLUND

Konkurrens som skuggar och kväver

Konkurrensen från annan vegetation kan bli för svår för de små plantorna om man inte har markberett inför planteringen. Plantorna behöver få solljus och klarar inte av att stå i skuggan från andra växter. Det gäller särskilt tallen, som är ett så kallat pionjärträdsdrag som vill vara först och få mycket solljus. Den vill stå på en öppen yta och inte trängas med annan växtlighet.

Torka skördar offer

Den här plantan har torkat och kommer att dö. Om bara en del av barren är bruna så kan plantan överleva, men om alla barr har vissnat är hoppet ute.

När en planta dör på grund av torka beror det ofta på att den inte har planterats på en riktigt bra planteringspunkt eller att den inte hade vattnats tillräckligt inför planteringen. Ett undantag var den extremt torra sommaren 2018. Då torkade och dog många plantor, trots att de hade planterats och skötts om på allra bästa sätt.

Ibland kan det vara lite lurigt att avgöra om plantorna har drabbats av torka. Vid första anblicken kan det nämligen se ut som att en planta har torkat, men när man tittar mer noggrant ser man att det är en skadegörare som har dödat den.

Tjädern klipper snett

Här är det tydligt att det är en tjäder som har varit i farten. De brukar knipsa av toppen av plantan och äta upp den. Snittet på stammen brukar vara snett och ofta är hela plantan, med rotklump och allt, uppdragen ur jorden.

Tjädrarna går ofta och mumsar längs en hel rad av plantor, så det är inte någon rolig syn när de har varit i farten. De gillar främst svensk tall, men äter även contortatall.

Sorken lämnar bara en pinne kvar

Sorkarna knipsar också av plantorna, men till skillnad från tjädrarna så biter de av stammen rakt av, i stället för snett. De brukar dra iväg med plantorna till ett mer skyddat ställe för att gnaga av barken på dem. Ibland är det bara små stumpar kvar av plantorna när sorkarna har varit framme, så resterna efter deras härjningar kan vara ganska svåra att hitta. Du får leta efter små pinnar på en till två centimeter.

Tyvärr äter sorken gärna av alla trädslag och när det är sorkår kan de äta upp nästan varenda planta i ett område. Men det är stora variationer mellan olika år. Vissa år är det nästan inte några sorkskador alls.

Att det uppstår sorkår beror troligen på en kombination av olika faktorer som är gynnsamma för sorkarna, bland annat vintrar med mycket snö och långvarigt snötäcke så att de kan gömma sig för rovdjur. Under sorkår är det extra viktigt att ha koll på sina plantor.

Att en del plantor dör är helt normalt, men det är viktigt att kontrollera att tillräckligt många överlever.

– Med provytor får du koll på läget, tipsar Cecilia Nylander som är en av SCAs virkesköpare i Härnösand.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Provytor ger koll på läget

Det är bra att göra en inspektion året efter en plantering, eller senast två år efteråt.

– Om det är så pass många plantor som har dött att du behöver stödplantera på vissa områden – eller plantera om alltihop – är det bra att kunna göra det så fort som möjligt. Väntar du för länge hinner markberedningen växa igen och då får de nya plantorna tuffa förhållanden. Dessutom gör en snabb stödplantering att du får ett jämnare bestånd, med mer jämnstora träd, säger Cecilia.

BÄST UNDER VÅR OCH HÖST

Det är enklast att göra plantkontrollen tidigt på våren, innan grönskan har kommit, eller sent på hösten när gräset har vissnat ner. Mitt i sommaren kan det vara lite svårare att hitta plantorna bland all annan vegetation.

– Då är det lätt att man blir förskräckt och tror att varenda planta är försvunnen, trots att det inte alls är så, säger Niklas Borgh på SCAs plantverksamhet Norr-Plant.

Men det kan också bli åt andra hållet, att man överskattar hur många plantor som finns kvar.

– Om man går ut under vår eller höst och bara ser sig omkring på hygget för att försöka skapa sig en uppfattning om läget, så tycker man ofta att det ser bra ut. Men man måste ha en enorm erfarenhet för att

kunna avgöra det med blotta ögat, säger Niklas och fortsätter:

– För att man ska få en ordentlig uppfattning om hur många plantor som har överlevt så krävs det att man gör en kontroll med provytor.

ÖVERTRÄFFA LAGENS KRAV

När man använder sig av provytor räknar man alla levande plantor inom vissa ytor på hygget. Utifrån det kan man sedan beräkna hur många plantor det finns per hektar. Skogsvårdslagen kräver ett visst antal plantor beroende på bördighet och om det är tall eller gran. På de bördigaste markerna krävs 2 000 plantor för att föryngringen ska vara godkänd.

Men många skogsägare vill ha fler plantor än så, för att inte förlora inkomster framöver. Är det få plantor får man

inte den täta, fina skog man vill ha och därmed inte lika mycket virke när det är dags för avverkning. Dessutom får man sämre möjligheter att spara riktigt fina stammar när det är dags för röjning och gallring.

– I de flesta fall bör man ha *minst* 2 000 plantor per hektar, lite mer på bördiga marker och lite mindre på magra marker. Skogsvårdslagens krav är ganska låga och för en fin ungskog behövs betydligt fler barrplantor än vad lagen kräver. Rådgör gärna med din virkesköpare om vilket antal som är lämpligt vid din plantering, säger Cecilia och fortsätter:

– Att lyckas med föryngringen är själva grunden för ett lönsamt skogsbruk. Därför är det superviktigt att hålla koll på sina planteringar!

Det är enklare och roligare att göra provytor om man är två som hjälps åt. Det är extra bra att vara två om

man gör provytorna mitt i sommaren, när det kan vara svårt att hitta plantorna bland all annan vegetation.

Cecilias bästa tips för en lyckad föryrgring

ATT GÅ UT PÅ sin plantering och se plantorna växa så att det knakar brukar vara en härlig känsla. Och det finns sätt att dramatiskt öka chanserna för att få uppleva det.

– Mitt allra bästa tips är att investera i markberedning. Det är ett otroligt effektivt sätt att öka chanserna för att dina plantor ska överleva och dessutom kommer de att växa bättre, säger Cecilia.

Markberedning skyddar mot snytbaggarna och gör att plantorna får mindre konkurrens från annan vegetation. Dessutom får plantorna mer tillgång till näring, en varmare plats att växa på och lagom tillgång på vatten.

– De får helt enkelt mycket bättre förutsättningar. Markberedning är en av de allra viktigaste åtgärderna man kan göra som skogsägare.

ÅTERVÄXTKONTROLL – STEG FÖR STEG

- Ta ett snöre som är 5,64 meter plus en ögla, och fäst det vid en pinne som sätts ner någonstans inom det planterade området.
- Gå runt pinnen med snöret sträckt och räkna alla levande plantor inom snörets längd. Det ska vara minst 0,6 meter mellan de plantor som du räknar. Om de står tätare kommer en del att röjas bort. Självföryngrade plantor som är i ungefär samma höjd som de planterade ska räknas med.
- Multiplicera resultatet med 100 för att få fram antalet plantor per hektar.
- Gör minst en provyta per hektar. Ju fler provytor du gör desto säkrare resultat får du.
- Gå systematiskt över hygget i raka linjer som inte följer markberedningsstråken. Ta hjälp av en kompass för att hålla rätt kurs.
- Markera områden med dåligt resultat på en karta. Det är smidigt att göra det i Skogsvinges app.
- Skriv gärna in i din skogsbruksplan att du har kontrollerat plantorna och vad resultatet blev.
- Arbetet blir både smidigare och roligare om man är två som hjälps åt.

Hylosafe® stoppar snyltande snytbaggarna

SCAs PLANTSKYDD Hylosafe är ett både miljövänligt och effektivt sätt att stoppa snytbaggarna som vill gnaga på dina plantor. Med Hylosafe får plantorna ett långtidsverkande skydd som sitter i upp till två säsonger. Den nedre delen av plantan täcks med ett tunt lager av sand och bindemedel, som snytbaggarna tycker är obehagligt att få i munnen.

Därför lämnar de plantorna i fred.

– SCA har använt Hylosafe i fem år nu, med mycket gott resultat. I år tredubblar vi produktionen och förser 15 miljoner plantor med skyddsmedlet innan de levereras till skogsägare, säger Thomas Vestman, plantskolechef.

Vill du hellre ligga i hängmattan än göra återväxtkontroller? Läs mer på nästa uppslag!

Med SCAs nya tjänst "Ny skog med föryringsgaranti" kan du ta det lugnt och behöver inte tänka på att kontrollera dina plantor. Du behöver inte heller oroa dig för att din nya skog inte växer som den ska.

– När du anlitar oss för markberedning och plantering erbjuder vi nämligen en återväxtkontroll för ett garanterat lyckat planteringsresultat, säger Elin Olofsson, verksamhetsutvecklare vid SCA.

Ny skog med garanti

– **VI HAR MÄRKT ATT** många skogsägare tycker att det är svårt att bedöma om plantorna växer som de ska och därför känner en oro för sin nya skog. Många har inte heller tid eller möjlighet att själva gå ut i skogen och kontrollera återväxten, säger Elin.

Men det är väldigt viktigt att göra en uppföljning för att vara säkra på att tillräckligt många plantor har överlevt. Plantorna kan drabbas av allt från snytbagg till sorkar och det är ganska vanligt att upp till 25 procent av plantorna dör.

GARANTERAT RESULTAT

– Med vår nya tjänst behöver du inte längre oroa dig eller ha dåligt samvete för att du inte hinner titta till din nya skog. Du är garanterad ett lyckat resultat, säger Elin.

Garantin innebär att SCA efter markbered-

FOTO: MICHAEL ENGMAN

ning och plantering tar hela ansvaret för den uppväxande skogen och gör en återväxtkontroll senast två år efter planteringen.

– Vi inventerar plantorna noggrant och om hela eller delar av planteringen inte har det antal plantor som vi har lovat, av rätt trädslag och med hög vitalitet, så gör vi om arbetet på det område som inte är godkänt – helt utan kostnad. Och två år senare utför vi en ny återväxtkontroll på den omplanterade delen, förklarar Elin.

VÄCKT INTRESSE

Den nya tjänsten har redan väckt intresse hos flera kunder.

– Vi har många skogsägare som tycker att det här är jättebra och det är en mycket efterlängtd tjänst. Många ser gärna att de som har kunskapen också tar ansvaret för att plantorna växer som de ska, säger Elin.

Ge dina plantor extra växtkraft!

NU KAN DU köpa gödsel till dina SCA-plantor för att ge dem lite extra växtkraft i samband med planteringen. Du beställer gödslet när du gör din plantbeställning och vi levererar det i praktiska flaskor och med ett doseringsmått, tillsammans med dina plantor.

Gödslet doseras för hand när man sätter ner plantorna i marken – oavsett om du gör det själv eller anlitar SCA för planteringsarbetet.

– Gödslet ger mer näring och bidrar till att plantorna växer ännu bättre, säger Thomas Vestman, SCAs plantskolechef.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Sälgförsök för hotad blomma

SCA provar att odla säl på Bogrundets plantskola. Om allt går bra ska sälarna planteras ut i SCAs mosippeskog i Fåssjödalen och på sikt hjälpa den sällsynta blomman mosippa.

I FÅSSJÖDAL I HÄRJEDALEN har SCA avsatt cirka 100 hektar mark som utgör Fåssjödals mosippeskog. Här växer ett större antal av den mycket vackra, men hotade blomman mosippa, som är klassad som fridlyst.

För att mosippan ska öka i antal krävs det humlor som pollinerar blommorna, och humlorna vill i sin tur gärna ha säl för att överleva. Men tyvärr finns det inte så gott om säl i mosippeskogen och därför har SCA provat att odla sälsticklingar. Och försöket ser lovande ut. Många av sticklingarna har utvecklat blad och fått fina rötter.

– Jag hoppas att vi kan plantera ut dem under sommaren och att några av dem överlever och växer på sig, säger Tomas Rydkvist som arbetar med SCAs mosippeskog.

Större containerfartyg bra för miljön

BALTIC SHEARWATER OCH BALTIC PETREL är SCAs två nya, större containerfartyg som fraktar gods mellan Umeå-Sundsvall-Oxelösund-Rotterdam. De två fartygen kan ta 40 procent mer last jämfört med de gamla fartygen, utan att öka bränsleförbrukningen. Det bidrar till en lägre klimatpåverkan.

Greppa skogen – ny broschyr för dig som äger skog!

"GREPPA SKOGEN – din guide till ett lönsamt och hållbart skogsbruk" är SCAs nya broschyr för skogsägare. Du får tips och råd om alla åtgärder i skogsbrukets kretslopp – från markberedning till slutavverkning – och får även veta mer om hur du kan förena hög virkesproduktion med en god naturvård.

Vill du ha broschyren hemskickad? Logga in på skogsvinge.se och fyll i formuläret senast 1 augusti. Det är helt kostnadsfritt och det enda du behöver för att logga in är ditt BankID.

Hallå där!

Ingrid Olsson, byggprojektledare för Expansion Obbola.

SCA investerar 7,5 miljarder kronor i Obbola och bygger bland annat en ny pappersmaskin. Hur går det med projektet?

– Det går enligt plan. Vi håller bland annat på med grundläggningsarbetet för byggnaden där den nya pappersmaskinen ska stå. Vi bygger den i etapper, från norr till söder, och den 1 augusti börjar vi

att resa den första delen av stommen. I augusti nästa år ska byggnaden vara så pass färdig att montage av själva pappersmaskinen kan börja.

Hur går det med den nya mesaugnen?

– Där har vi redan börjat att resa stommen. Det är kul! Markarbetena är otroligt viktiga, men de märks ju inte så

mycket. När man får börja bygga ovan mark så syns det verkligen att det händer saker.

Hur har projektet påverkats av coronapandemin?

– I början av pandemin var

det mycket som kändes stressigt och osäkert, men vi har fått alla våra materielleveranser och har kunnat hålla tidplanen. Vi har en del entreprenörer från Polen och de har valt att stanna kvar här även under lediga perioder, eftersom de skulle ha blivit tvungna att sitta i karantän annars. För att minska risken för smittspridning har vi bland annat delat upp lunchtiderna för oss som jobbar här och så undviker vi att ha stora möten.

Nya ansikten

ANDREAS BRODÉN,
virkesköpare i Vindeln

Jag bor i: Pålböle strax utanför Sävar.

Bakgrund: Har senast jobbat som säljare inom IT, men för många år sedan läste jag till jägmästare.

Familj: Fru och två döttrar på 6 och 9 år samt en hund och några katter.

Mitt råd till dig som äger skog: Sätt upp långsiktiga mål med ditt skogsägande. En skogsbruksplan är alltid en bra start och har du frågor, ta hjälp. Skogsägande behöver inte vara svårt.

Bästa utflyktstipset: Fjällvandring mellan Abisko och Kebnekaise. Närmare hemmaplan skulle jag rekommendera fiske i Sävarån.

Favoritfilm: Hotel Rwanda.

Jag vill resa till: Nordamerika, för en riktig bilsemester. Åka kors och tvärs över kontinenten för att titta på den storslagna naturen.

Person jag skulle vilja vara för en dag: Jag skulle vilja vara någon av mina döttrar för att se hur deras liv ser ut ur deras perspektiv.

Det gör jag helst en sommar-dag: Jag ser fram emot dagar när hela familjen är hemma och vi håller på att fixa och dona på tomten. Och när tiden finns passar jag gärna på att ta en löp-runda i skogen.

ARVID LINDQVIST,
virkesköpare i Vindeln

Jag bor i: Sjön, Hjoggböle, två mil utanför Skellefteå.

Bakgrund: Utbildad under-sköterska och har jobbat inom äldreomsorgen, som personlig assistent och på gruppboende. Har pluggat Linnéuniversitetets skogskandidatprogram.

Familj: Fru och två döttrar, fem och sex år gamla. Två bondkatter, en finispets och ett gäng höns som sprätter runt på gården.

För mig betyder skog: Den naturliga miljön för rekreation och avkoppling, som kan vara i form av jakt, fiske eller bärplockning. Och numera har jag förmånen att få jobba i min favoritmiljö.

Om jag var ett träd skulle jag vara: En tjäderbetad senvuxen myrta. Imponerande härdiga träd som överlever på myrarna och får ha närkontakt med betande tjädertuppar!

Det inspirerar mig i jobbet: Att få arbeta i en näring som gynnar och möjliggör fortsatt liv i norrländsk landsbygd.

Jag drömmer om: Att åka Vasaloppet och att jaga gems i alperna.

Det bästa med sommaren: Bada och busa med barnen på dagen och sedan de ljumma, ljusa kvällarna när man kan åka ut med båten och fiska.

OLIVIA AXELSSON JONSSON,
virkesköpare i Lycksele

Jag bor i: Falträsk.

Bakgrund: Jobbade på Lycksele hemtjänst innan jag började läsa skogskandidatprogrammet på Linnéuniversitetet. Senast jobbade jag som planläggare åt Norra Skogsägarna.

Familj: En fantastisk sambo och två engelska settrar.

Det inspirerar mig i jobbet: Kontakten med markägare och närheten till naturen.

Bästa appen: Swish, så smart och enkel.

Om jag var en bil skulle jag vara: En gammal Amazon med lister och krom.

Om jag fick resa i tiden skulle jag vilja: Resa tillbaka till någonstans kring 1920 och hänga med Ester Blenda Nordström.

Drömmer om: Att ta jägar-examen och få skjuta min första fågel för någon av mina hundar.

Blir glad av: Solsken och fint sällskap.

Blir arg av: Nedskräpning i naturen. Det är så enkelt att ta med sig skräpet hem istället.

EDVIN GRÖNLUND,
virkesköpare i Vilhelmina

Jag bor i: Vilhelmina.

Bakgrund: Skogstekniker. Jag har tidigare kört skogsmaskin på Kvalitetsskog och jobbat som skogsinspektör.

Familj: Sambon Elin.

Det bästa med skog är: Dess mångsidighet. Den är underbar att vistas i, den kan ge goda ekonomiska avkastningar för generationer, den är förnybar och formbar efter skogsägarrens egna önskemål.

Bästa köpet någonsin: Det måste nog vara någon present till Elin.

Favoritprogram på TV: Peaky Blinders, en engelsk serie om en familj på 1920-talet.

Det bästa med helg är: Att i lugn och ro kunna träffa familj och vänner. På hösten är det möjligheten att få jaga.

Tre ord som beskriver mig: Driven, realistisk och nytänkande.

Dold talang: Är enligt källor väldigt duktig på att flå.

JONAS MUHR,
virkesköpare i Örnsköldsvik

Jag bor i: Örnsköldsvik.

Bakgrund: Har precis gått ut skogsmästarskolan i Skinn-skatteberg och har tidigare sommarjobbat som transportledare för SCA i Medelpad.

Familj: Sambon Sandra.

Min favoritplats i skogen: Vart som helst med lite utsikt.

Senaste boken jag läste var: Koka björn av Mikael Niemi.

Det gör livet gott att leva: Jakt, skoterkörning och andra aktiviteter i naturen.

Jag skulle vilja prova att: Flyga (som pilot).

Det har jag alltid i resväskan: Tändstickor och torra sockar.

Tre personer som jag vill ha med mig på en öde ö: En jägare som kan ordna mat, en kock som kan tillaga den och en trubadur som kan underhålla.

Vinnarna av besök i fågelgömsle

I DIN SKOG NR 1 kunde man tävla om platser till ett fågelgömsle i Västerbotten. De två vinnarna, Leif från Luleå och Ann-Christine från Bollstabruk, får ta med sig varsin person på en härlig naturupplevelse.

FOTO: ARNE BERGH

SCA-medarbetare vann fint pris för uppsats om flottare

Linda Norén vid SCA i Norrbotten har vunnit Skogshistoriska sällskapets utmärkelse Örtugen. Hon får priset för sitt examensarbete om flottare efter Piteälven och kvinnornas roll som kockor.

DET VAR LINDAS MORFAR som väckte hennes nyfikenhet att ta reda på mer om flottarnas upplevelser.

– Morfar började jobba i flottningen 1945, när han var 15 år. Att jag sedan valde Piteälven till mitt studieområde beror på att jag har starka kopplingar till den älven och att jag där har sett spåren efter flottningsverksamheten. Piteälven var även en av de sista älvarna som flottades, vilket innebär att det fortfarande finns flottare som lever och kan berätta om sina upplevelser, berättar Linda.

Linda Norén

INSPIRERANDE MÖTEN

Under arbetet intervjuade hon tolv män som hade arbetat med flottning och tre kvinnor som hade varit kockor.

– Det var väldigt inspirerande att träffa alla och höra dem berätta om sina upplevelser. En slutsats från mitt arbete är att det inte bara var männen som bidrog till flottningen. Kvinnorna hade också en viktig roll och var mycket uppskattade av flottarna, bland annat eftersom mathållningen blev bättre av deras arbetsinsatser.

En annan sak som kom fram var den starka gemenskapen som flottarna hade. Trots ett mycket tufft och riskfyllt arbete så höll de verkligen ihop.

– Sedan verkade alla vara så nöjda med den period av sitt liv när de arbetade med flottningen – det var inget de ångrade, säger Linda.

Hon tycker att det känns både roligt och ärofyllt att få Skogshistoriska sällskapets utmärkelse.

– Det är jättekul att bli uppmärksammas för ett arbete som jag har lagt ner mycket tid på. Men jag är mest nöjd med att jag fick möjlighet att träffa personerna som jag intervjuade.

GRANEN

– grön och grann

Granen är Sveriges vanligaste barrträd och kom invandrande från öster för ca 3 500 år sedan. Här listar vi några intressanta fakta om det barrika trädet som gillas av många arter, pryder våra hem under julen och används till mycket.

TEXT: MISAN LINDQVIST • ILLUSTRATIONER: PER MATSSON

1 100 FANS

GRANEN ÄR POPULÄR hos många arter. Tack vare att den är så vanlig och har funnits länge har många arter anpassat sig till den. Det finns t ex många insekter som gillar granen – granknoppvivel, granbarrvecklare och granbarrlus är bara några av de 1 100 arter som trivs i den.

Lavarna är en annan stor grupp som är beroende av granar – det gäller allt från pyttesmå knappåslavar på granens bark till långa skägglavar som hänger i grenarna. Även fåglar som kungsfågeln, lavskrikan och trädkryparen uppskattar granen.

GRANVIRKE ANVÄNDS till många olika saker, främst som konstruktionsvirke och råvara till pappersmassa, tryckpapper och flera kemiska produkter som etanol och konstsilke. Granvirke är också populärt i t ex möbler och musikinstrument.

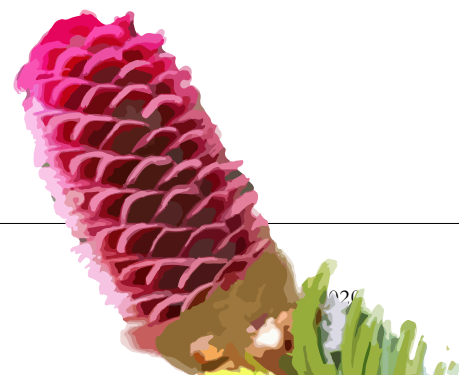
BARRIGT VÄRRE

En vuxen gran kan ha uppåt 5 miljoner barr. Beräkningar visar att barren på en gran med en brösthöjdsdiameter på 11 centimeter motsvarar en yta på 90 kvadratmeter.

1,1 MILJARDER

SÅ MÅNGA GRANAR FINNS DET I SCAs SKOGAR.

GRANEN BLOMMAR i maj-juni. Honblommorna är röda medan hanblommorna först är röda och sedan blir gula. I norra Sverige blommnar granen rikligt vart sjunde till vart tionde år – då brukar man tala om ett bra kottår.

ÄVEN DÖDA GRANAR GÖR STOR NYTTA för många arter. Svamparna klibbticka och violticka hjälper till att skapa röta i död granved, så att den kan bli livsmiljö för insekter som praktbaggar, långhorningar och blombockar.

20 till 30

levnadsdugliga frön finns det i snitt i en grankotte. För att få ihop ett kilo frön krävs ca 100 liter grankottar.

Mer om granen

GRANEN TILLHÖR FAKTISKT

familjen tallväxter och den heter *Picea abies* på latin. *Picea* betyder beck och *kåda* och *abies* står för barrträd.

GRANEN ÄR

det största av våra barrträd. Den kan bli över 50 meter hög och få en omkrets på ca 5 meter.

UNGGRANENS BARK

är slät och rödaktigt brun, men med åren får granen en gråbrun skorpbark som lätt flagnar.

OLD TJIKKO

är en klon av en gran som växer på Fulufjället i Dalarna. Den har växt på samma ställe i 9 550 år och räknas som världens äldsta träd.

GRANARNA VÄXER

ibland på lite udda sätt och beroende på sitt utseende kallas de då för till exempel kamgran, ormgran, slokgran, bordsgran eller stavagran.

Vinn en granbok!

Vi lottar ut sex exemplar av boken "Gran, grann, grandios och rik" av Bengt Ehnström och Martin Holmer. Det enda du behöver göra är att tala om vad du vill läsa om i Din Skog framöver. Skicka ditt mejl till info.skog@sca.com eller posta ett vykort till: SCA Skog, Din Skog, 851 88 Sundsvall senast den 15 augusti.

Sture bygger båtar av tall och gran

Det tar Sture Holmgren ett år att bygga en båt. Processen börjar i den egna skogen, där han noggrant väljer ut de träd som ger det optimala virket. Genom sitt hantverk skapar han sedan vad som är mycket mer än ett färdmedel.

- Känslan och lukten från en träbåt är oslagbar. Att åka plastbåt är i jämförelse som att dricka fint vin ur en plastmugg, säger han.

TEXT: JOHANNA LINDQVIST • FOTO: PAULINA HOLMGREN

Solen skiner, måsarna seglar högt och på den stora stranden lite längre bort ligger människor i vattnet och svalkar sig. Det är en sådan där dag som Tomas Ledin sjunger om. En sådan som det gäller att ta vara på. Sinnebilden av svensk sommar blir ännu tydligare när Sture Holmgrens träbåt skär genom den glittrande vattenytan och siktar mot den lilla ön utanför Byske i Västerbotten. Här har han, tillsammans med sin fru Marit, en oas som har gått i arv från hans föräldrar.

OLYCKA GAV NY RIKTNING

Vid bryggan intill stugan ligger flera båtar för olika ändamål och Marit står redo med saft i tillbringaren.

– Ska vi ta det från början, undrar Sture när vi sätter oss i de vindpinade trädgårdsmöblerna.

Och det börjar långt tillbaka i tiden. Intresset för båtar har alltid funnits – det har gått i arv från både pappa och andra släktingar, men inspirationen till att bygga egna båtar kommer från farfar. Det var när Sture såg honom snickra som fascinationen för hantverket väcktes till liv.

I och med en arbetsplatsolycka 1999, när Sture jobbade som reparatör på Kåge såg, ändrade livet riktning för honom. Han fick en byggställning över ryggen och en kota krossades, vilket resulterade i sjukpensionering.

– Jag ville skola om mig till slöjdlärare, men ansågs inte klara det, berättar Sture.

Då kom inspirationen som han fått från sin farfar

till nytta. På gården fanns en verkstad och dessutom hade han redan gått en båtbyggarkurs. Sture tillverkade en ramp för att kunna arbeta i en bra ställning och med släktingen Olle Holmgren som läromästare började han snickra.

TALLAR FRÅN SANDHEDAR

20 år senare kan han räkna till nio ekor, sex skötbåtar och två båtar med akterspegel och han har även hållit båtbyggarkurser.

– Alla kan lära sig bygga en träbåt, men alla kan inte lära sig vilket trä de ska använda, konstaterar Sture.

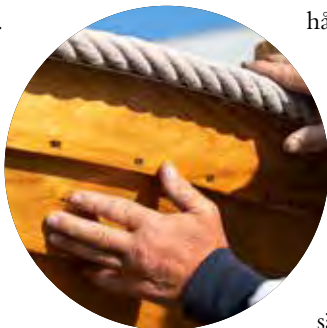
Numera kan han titta på en tall och se om dess virke skulle passa.

– Det ska vara senvuxna gamla tallar. Det optimala trädet har vuxit på en sandhed, är resligt och ljust i barken, säger Sture som numera ser till att stamkvista en del tallar för att få riktigt bra båtmaterial i framtiden.

– Träet i fribordet, den del som är ovanför vattnet, ska vara vackert, men i botten av båtarna får det gärna vara trä med kvist, för det håller bättre. Och ekor ska byggas av gran eftersom det sväller fortare och är lättare.

PLAN GER KOLL PÅ SKOGEN

Virket hämtar han i den egna skogen, som han och Marit fick möjlighet att köpa av en släkting för tolv år sedan. De förvaltar skogen med stort intresse för att

- 1** Friheten som en båt ger kan Sture inte vara utan. "Det finns inte några måsten med en båt så som det gör med en sommarstuga. Det är ren avkoppling. Att åka båt är semester och nostalgi."
- 2** Sture och Marit köpte skog för tolv år sedan. De sköter gärna röjningen själva.
- 3** Sture fixar virket själv. Han fäller träden i den egna skogen och sågar dem i sitt lilla sågverk. Sedan ska virket ligga skuggigt och torka innan båtbygget kan börja.

... mer om Sture

ÅLDER: 69 år.

FAMILJ: Fru, två barn och tre barnbarn, vilket är det bästa av alltihop.

BOR: Byske.

GÖR: Förvaltar skog och bygger båtar.

INTRESSE: Båtar.

BÄSTA BÅTTUR: Den har jag inte gjort än, men den bästa turen hittills var när vi åkte till Skärgårdsdagarna i Piteå. Det var en sagolik dag med spegelblankt vatten.

3

"Alla kan lära sig bygga en träbåt, men alla kan inte lära sig vilket trä de ska använda"

Stures tips!

Så sköter du din träbåt

Använd Owatrololja. Rå linolja och terpentin går också bra, men då uppstår mögel efter ett tag. Tjära under båten för att mota tillväxten av alger. Skölj ur båten med färskvatten när du tar upp den. Låt den inte ligga på land för länge utan sjösätt den tidigt på sommaren.

kunna lämna över en välkött skog till nästa generation. Sedan ett par år har de en skogsbruksplan som de fått hjälp av SCA att ta fram och tack vare den har de bättre koll på vad som behöver göras i skogen.

– Vi rekommenderar verkligen andra att skaffa en sådan plan – speciellt om man inte har så mycket erfarenhet av skogsbruk, säger Marit.

Sedan paret blev skogsägare har de med SCAs hjälp avverkat och planterat. Marit ser fram emot att dra på sig sina nya skyddskläder och ägna sig åt röjning, för det arbete som de orkar med vill de göra själva.

– Men jag har aldrig köpt så dyra kläder förut, säger hon och skrattar.

KVINNOR KÖPER MEST

Processen att bygga en båt tar ett helt år från start till slut.

– Först väljer jag träd och sågar det. Jag har ett såg-

verk som är så litet att det går att hänga upp på en vägg när det inte används. Sedan ska virket torka i ett skuggigt läge. Efter det hyvlas det in och sedan behövs en lång vinter för att hinna med att bygga. Jag har verktyg från min farfar och egentligen behövs inte så mycket mer än en hyvel och en yxa. Det är ett hantverk, säger Sture.

När han har byggt klart ytbehandlar han varje båt 34 varv med grundolja och 8 varv med ytolja.

Var hans båtar kör omkring har han inte stenkoll på, men han vet att en finns i Kåge och en i Järnäs-klubb.

– De flesta kunderna är kvinnor. Jag tror att det har att göra med att träbåtar inte är några fartvidunder. De är hantverk, och det verkar tilltala kvinnor mer. Att sälja båtarna är inte det viktigaste, det är att bygga dem som är roligt. Mitt nästa bygge blir en ny fiskebåt.

ILLUSTRATION: PER MATSSON

Jeans av trä

NU KAN MAN köpa jeans gjorda av träfibrer. Det är företaget Redew i Eskilstuna som säljer världens första kollektion av träjeans. Tyget tillverkas av 100 procent träfibrer från FSC-certifierade skogar i Europa. Till ett par jeans går det åt 1,75 kilo virke.

Ökad kunskap om den svenska skogen

INITIATIVET SVENSKA SKOGEN har som mål att öka svenska folkets kunskaper om skogen och arbetet är framgångsrikt. På bara några år har andelen svenskar som känner till att Sverige består av 70 procent skog ökat från 30 till 50 procent. Dessutom har andelen som tror att det planteras fler träd än det avverkas ökat från 23 till 43 procent.

Läs mer på www.svenskaskogen.nu

Ny version av Sveriges rödlista

Det är tufft för många arter som lever i Sverige. Det visar den nya rödlistan 2020 som har tagits fram av SLU Artdatabanken.

LISTAN BESKRIVER tillståndet för Sveriges djur, svampar och växter. Antalet röd-

listade arter har ökat sedan den förra rödlistan 2015 och det sammantagna resultatet visar på en viss försämring.

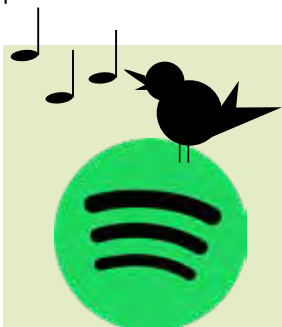
Av de cirka 21 700 arter som har bedömts klassificeras 4 746 som rödlistade, varav 2 249 som hotade. I den förra listan klassificerades 4 273 arter som röd-

ILLUSTRATION: PER MATSSON

listade. Men det finns även flera exempel på arter som det går bättre för nu, tack vare åtgärder och ökad kunskap. Till exempel har situa-

tionen för utter och havsörn förbättrats tack vare minskade utsläpp av miljögifter. Det går även bättre för flera arter av fladdermöss.

Lyssna på fågelfestival på Spotify

VILKA FÅGLAR DANSAR disco en gång om året? Har du hört Sveriges nationalfågel? Hur snabbt trummar hackspetten? Lär dig mer om populära fåglar i Sverige genom att lyssna på Fågelfestivalen som finns på Spotify.

Bakom albumet står Naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening (BirdLife) i samarbete med Mark Levengood. På Fågelfestivalen berättar Mark Levengood om olika fåglar samtidigt som de sjunger sina melodier.

Din Skog • 2.2020

Fråga en expert

Är det lönt att röja fast jag är sent ute?

Jag har nyligen ärvt en fastighet och min skogskunnige granne har berättat att det finns en del områden som borde ha röjts för länge sedan. Hur gör jag nu? Ska jag strunta i att röja eller går det att röja trots att det är 10-15 år "för sent"?

ANDREAS

Mattias Lind,
produktionsledare,
Ljusdal:

Jag tycker absolut att du ska röja! Det är bättre att röja sent än att inte röja alls. Om du inte röjer så får träden stå och trängas och du får små och klena stammar. Det fungerar likadant som i morotslandet – en del måste rensas bort för att de andra ska få chans att växa till sig.

När du har röjt så ökar diametern på de stammar som står kvar och då får du en högre timmerandel, och därmed högre virkesvärde, när det är dags för gallring och slutavverkning.

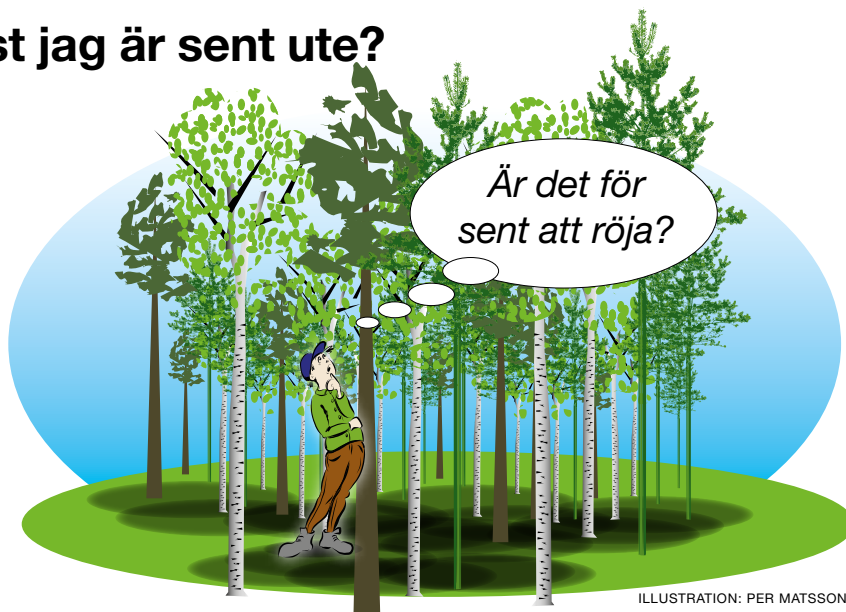

ILLUSTRATION: PER MATSSON

Röj så snart som möjligt, så får träden möjlighet att växa till sig en del inför gallringen, även om du tyvärr inte får lika stor effekt som om bestånden hade röjts i tid.

En annan fördel med att röja är att du får en bättre kvalitet på virket. Om du inte röjer kommer nämligen många av stammarna i beståndet att vara klena och skadade. Genom att röja får du dessutom

ner avverkningskostnaden, eftersom arbetet går snabbare när skördarföraren inte behöver bryta av stammar med maskinen för att komma åt att avverka.

Det du investerar i röjningen kommer du att få igen med råge när det är dags att gallra och slutavverka.

Vad vill du veta?

Ställ en fråga till SCAs experter inom t ex skogsvård, markjuridik och naturvård! Mejla till info.skog@sca.com.

FOTO: SUGANNE LINDBOLM

I nästa nummer!

Norrländskt virke **jordbävningssäkrar** hus i Japan

Poppelförsök i Hälsingland

Gunnel bakar **himmelskt gott** av sommarens bär

DIN SKOG
SCA SKOG AB
851 88 SUNDSVALL

Naturvårdstipset

Röj med hänsyn

När man röjer lägger man grunden för den framtida naturhänsynen i området. Därför är det bra att tänka till lite extra.

– Skapa kantzoner vid vattendrag och lämna asp, sälg och rönn – det är några åtgärder som gör stor skillnad, säger Anna Cabrajic, skogsekolog vid SCA.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Här har en kantzon lämnats mot en myr och en bäck.

ILLUSTRATION: MARTIN HOLMER

I dagens skogar är det brist på lövdominerade områden och grova lövträd. Det gör det tufft för många insekter, fåglar och lavar som är beroende av lövträd för att hitta mat och boplatser.

– Vid röjning har du en bra möjlighet att öka andelen lövträd. Ofta finns det luckor i förnygringen där de planterade träden inte har överlevt på grund av exempelvis älgskador. Där passar det utmärkt att lämna lövträd. Det blir en vinst både för virkesproduktionen och den biologiska mångfalden, säger Anna.

RÖNN, ASP OCH SÄLG

Om du har möjlighet så försök att spara lövträd i grupper, men du bör även spara ensta-

ka lövträd spridda i beståndet. Rönn, asp och sälg är särskilt viktiga för många arter.

– I dag är det ovanligt att de får växa upp till träd eftersom älgar ofta betar ner dem under ungsogsperioden. Genom att spara rönn, asp och sälg kan du bidra till att några av dessa stammar kanske utvecklas till träd, säger Anna.

Men om det finns väldigt mycket av de trädslagen i beståndet kan en del stammar behöva röjas bort för att dina planterade träd ska kunna utvecklas.

KANTZONER RUNT BÄCKAR

En annan viktig naturvårdsinsats är att lämna kantzoner vid bäckar och andra

vattendrag. Kantzonerna bör lämnas oröjda eller röjas så att lövträden gynnas. Träden som sparas runt vattendragen släpper ner döda barr och blad i vattendragen och det blir mat för olika småkryp, som i sin tur blir mat till fiskar.

Så småningom kommer träden också att ge skugga åt vattendraget och förhindra att temperaturen höjs kraftigt under dagen. Det gynnar till exempel öringen som inte trivs när vattnet blir för varmt. Skuggan är även bra för vattenkvaliteten.

– Kantzonerna hjälper också växter som lever i området intill vattendraget. Här finns många arter som trivs i en miljö där det är fuktigt och skuggigt säger Anna.

TÄNK ÄVEN PÅ DET HÄR NÄR DU RÖJER

- Röj inte buskar av olika slag och inte heller vide och en.
- Undvik att röja i sumpiga områden, för där trivs både björk och al.
- Lämna kantzoner mot myrarna och odlingsmark. Sådana områden är värdefulla för många arter, som hittar mat och skydd här.
- Röj inte på impediment, alltså på hållmarker och andra områden där skogen växer långsamt.
- Röj så att det blir fritt runt naturvärdesträd, alltså äldre träd som lämnades vid slutavverkningen. Naturvärdesträden gynnar många arter som vill ha det soligt och varmt.
- Röj bort alla stammar på forn- och kulturlämningar. Annars finns det risk att lämningarna skadas på sikt, ifall träd som växer sig stora blåser omkull och skapar rotvältor.
- Röj längs stigar.